

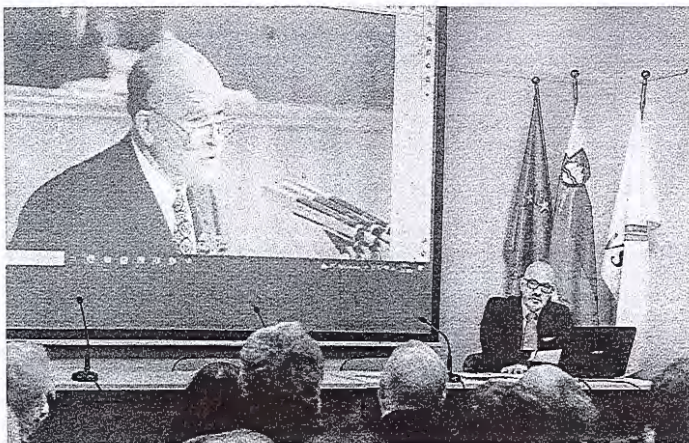
Imenovali so ga Tikveš

Na predvečer stote obletnice rojstva Franceta Bučarja – kar ni bilo naključje – je Igor Omerza predstavil knjigo, v kateri opisuje, kako je tajna politična policija komunističnega vrha Udba zalezovala enega od velikanov slovenske osamosvojitve.

ANA JAGODIC DOŽAN

»V zadnjih letih propadlega režima je bil najbolj tajno spremljan posameznik v socialistični Sloveniji,« je poudaril avtor knjige Velikani slovenske osamosvojitve in Udba s podnaslovom France Bučar - Tikveš. Prvi dokument, v katerem je Igor Omerza našel udbovsko omembo Bučarja, ima datum 23. marec 1975. »To je obdobje, ko je Bučar zaradi svojih za režim spornih javno objavljenih stališč že bil v politični nemilosti in na izhodnih vratih iz poučevanja na Pravni fakulteti. Kakorkoli že, gre za t. i. indikativni bilten, dnevno poročanje tajnih policajev vodilnim slovenskim komunistom,« navaja v knjigi, ki jo je med bralce pospremil tudi s podatkom, da so tajni policisti na Bučarjevi domačiji v Bohinjski Bistrici vgradili prisluškovalne naprave celo v stranišču.

Decembra 1982 se prvič pojavi zalezovalno kodno

Igor Omerza: »Subjekt tajnega udbovskega zalezovanja je postal prvi predsednik demokratično izvoljenega slovenskega parlamenta in je tudi odločno prispeval k suverenosti, mednarodno priznani slovenski državi.« / Foto: Tina Dolžan

ime Tikveš, ki so ga verjetno izpeljali iz narečne besede za bučo (tikva), predvideva Omerza, magister ekonomskih znanosti, po osamosvojitvi generalni direktor SDK, politik, publicist; med drugim je bil član vodstva

Odbora za varstvo človekovih pravic, in kot seznanja v svoji novi knjigi, je takrat tudi osebno spoznal Franceta Bučarja. »Bila sva potem tudi skupaj v Slovenski demokratični zvezi in po razcepu na Narodne demokrate

in Demokrate sva se oba priključila zadnjim. Politično, ne pa osebno, sva se razšla, ko smo se Demokrati leta 1994 združili z Drnovškovi liberalnimi demokrati. Tja France ni mogel iti, saj niti slučajno ni bil

liberalec. Nasploh bi ga težko natančno politično opredelil, bil je namreč zelo samosvojev človek, nepopustljivo trmast tudi za kompromise (brez česar v politiki seveda ne gre!), nekako tako kot Dante *parte da se* (stranka zase).«

Trikrat blizu zapora

Pri Bučarju in njegovi relaciji do Udbe po Omerzovih besedah obstaja zanimiv paradoks – vojna vihra ga je vrgla v KNOJ, OZNO in UDBO, od leta 1975 do 1990 pa je bil eden najbolj zalezovanih posameznikov. »Trikrat je bil zaradi svojega oporečnosti režimu tudi na robu sodnega procesa in temu sledečega gotovega zapora,« je povedal v prostorih Muzeja slovenske osamosvojitve v Ljubljani. Kot je pojasnil, je bil prvič blizu zapora, ko je pisal knjigo Resničnost in utvara, nato zaradi pisanja v 57. številko Nove revije in zaradi nastopa pred odborom evropskega parlamenta (20. januarja

1988). »Nastop je bil za tiste čase glede na možnost represalij doma radikalen in neustrašen, saj je France Bučar med drugim dejal, da je finančna pomoč Jugoslaviji in podobnim državam nesmiselna in škodljiva, ker jim omogoča nadaljevati 'protidemokratsko prakso upravljanja svojih ljudstev'. Jože Smole, takratni šef socialistične zveze, ga je zato označil za narodnega izdajalca.«

Vsebinsko knjige je Omerza obelodanil z odlomki arhivskega gradiva ter ob tem opozoril (tako kot v knjigi), da je bila večina udbovske dokumentacije uničena, »a nekako neenakomerno«. Raziskovanje delovanja slovenske tajne politične policije vidi kot nekakšno arheološko delo, pri katerem skuša izluščiti logiko delovanja Udbe in posamezne zgodbe. S knjigo o Franceu Bučarju nadaljuje serijo o zalezovanih osamosvojiteljih, ki jo je začel s Cirilom Zebotom.

Gostijo raziskovalko iz Paragvaja

V Medvodah je v preteklih dneh potekalo več dogodkov, na katerih so udeleženci imeli priložnost spoznati dr. Glorio Scappini Meza iz Paragvaja in njeno delo. Je prva raziskovalka, ki je vključena v humanistični rezidenčni program Branislava Sušnik.

MAJA BERTONCEJ

Prvi humanistični rezidenčni program Branislava Sušnik se je začel 22. januarja in bo trajal dva tedna. Organizira ga Založba Malinc ob podpori Občine Medvode.

Rezidenca del velikega projekta

Obisk dr. Glorie Scappini Meza v Medvodah je osredotočen prav na slovensko antropologinjo Branislavo Sušnik, ki je bila leta 1920 rojena v Medvodah, umrla pa leta 1996 v Asunciónu v Paragvaju. Tam je vodila etnografski muzej Andrésa Barbera. Življenje je posvetila jeziku indijanskih plemen, njihovim navadam in se zavzemala za njihove pravice. »Rezidenca je del velikega projekta, ki se je začel pred tremi leti in je vezan na Branislavo Sušnik. Decembra 2021 smo objavili mednarodni razpis za raziskovalke, ki imajo španščino kot prvi jezik. Prejeli smo dvajset prijav in Gloria je bila prva izbira. Sedaj je tukaj,«

je pojasnil Francisco Tomsich, Urugvajec s slovenskimi koreninami, ki živi v Sloveniji in je ves čas tesno povezan s projektom o Branislavi Sušnik. Barbara Pregelj iz Založbe Malinc je dodala, da je imela komisija pri izbiri težko delo, da pa je prevladalo, da Gloria prihaja prav iz Paragvaja in se je že doslej veliko ukvarjala z Branislavo Sušnik. »V metaforičnem smislu je njena dedinja. Projekt smo zasnovali tako, da bi vrnilo to pot, ki jo je opravila Branislava Sušnik. Gloria je prava, da to udejanji. Vsak tak obisk prispeva k boljšemu poznavanju Branislave Sušnik. Ona nam prinaša ogledalo,« je pojasnila.

Gloria Scappini Meza je diplomirana etnologinja, specializirana za zgodovino. Iz socialne antropologije in primerjalne sociologije je magistrirala na pariški univerzi Paris Nanterre in se specializirala za amerikanistično etnologijo južnoameriškega nižavja. Terensko delo je začela leta 1998 z ljudstvom Aché, po letu 2003 pa je

Paragvajska raziskovalka dr. Gloria Scappini Meza si je v središču Medvod ogledala tudi hišo (v sredini), v kateri je živela Branislava Sušnik. / Foto: Maja Bertoncej

proučevala ljudstvo Mbya Guarani in raziskovanje obogatila s študijem razmerja med paragvajskim narodom in državo ter etničnimi manjšinami, ki ga kombinira s popisovanjem in vrednotenjem gvaranske kulture. Režirala je etnografski dokumentarni film Besede-duše, katerega protagonisti so Mbya Guarani in je bil leta 2013 kot najboljši etnografski

film nagrajen na Festivalu Guarani in raziskovanje obogatila v Braziliji. Prav tako raziskuje različna področja paragvajske in feministične antropologije. Je svetovalka za človekove pravice, staroselska ljudstva, medkulturnost in njihov razvoj ter ohranitev jezika; univerzitetna učiteljica, koordinatorica za izobraževanje in razširjanje antropološke misli in avtorica

različnih publikacij s področja svojih raziskav ter predavateljica na domačih in mednarodnih kongresih.

Opravlja antropološko raziskavo

V Medvodah opravlja antropološko raziskavo, v okviru katere raziskuje ranljive skupine. Prav tako kot Branislava Sušnik, ki se je podala v tujino, je prišla v prostor,

ki ji je tuj – v Medvode. Te so bile zanjo nepopisan list, ki je iz dneva v dan bolj poln. Raziskuje jih skozi oči antropologinje in je za to priložnost zelo hvaležna. »Zanimajo me različni vidiki: kultura, kako zveni slovensčina, kakšna je tukaj hrana, pokrajina ..., skratka kakšen je bil tukaj svet Branislave Sušnik. Moj pogled bo celota vseh izkušenj, ki jih bom pridobila. Sem kot goba, ki vpija vse, kar sliši, vidi, vonja ...« je dejala Gloria Scappini Meza in pogled usmerila še na Branislavo Sušnik: »Zame je kot velika 'intelektualna mama'. V Paragvaju nimamo možnosti študija antropologije, zato sem morala v tujino. Njeno delo je zelo pomembno tudi za nas.«

Predviden način restitucije je esej s fotografijami in vizualnim gradivom iz etnografske zbirke (sheme, terenski zapiski, opombe). Projekt s tem ne bo zaključen. Humanistični rezidenčni program se bo nadaljeval z novimi raziskovalci, ki bodo prihajali v Medvode.